

Nieuwe broedvogel voor België: Brilduiker in het Grenspark De Zoom- Kalmthoutse Heide

» Herman Voet & Glenn Vermeersch

In eerste instantie overzomerende en later ook broedende Brillduikers *Bucephala clangula* zijn voor het Grenspark De Zoom-Kalmthoutse Heide (A en NI) een vrij recent en erg geïsoleerd gegeven. Het is een sprekend voorbeeld van de dynamiek in onze vogelwereld. Waar vroeger soms meerdere paren Bergeend *Tadorna tadorna* hun jongen grootbrachten op de heidevennen, gebeurde dit nu in twee opeenvolgende jaren met succes bij een paartje Brillduiker.

» Brillduiker *Bucephala clangula* mannetje. 28 maart 2007. Biezenkuilen Kalmthout (A) (Foto: Glenn Vermeersch)

Inleiding

Brilduikers zijn in ons land een bekende verschijning tijdens de winterperiode. Afhankelijk van de strengheid van de winter worden jaarlijks maximaal 250 tot 500 Brillduikers geteld in Vlaanderen (data-bank watervogeltellingen INBO). In zeldzame gevallen blijven de overwinterende vogels langer pleisteren en worden ze tot ver in de lente en het begin van de zomer waargenomen. In het Belgisch deel

van het Grenspark De Zoom-Kalmthoutse Heide werd voor het eerst een overzomerende Brillduiker waargenomen in 1982. Sindsdien nam de soort er als overzomeraar heel geleidelijk toe en sinds de eeuwwisseling lijkt die toename versneld te gebeuren. Hetzelfde heeft men in mindere mate ook waargenomen op het nabijgelegen Markiezaatmeer in Bergen-op-Zoom (Teixeira 2007).

Brilduiker *Bucephala clangula* koppel. 28 maart 2007. Biezenkuilen Kalmthout (A) (Foto: Glenn Vermeersch)

De Zoom-Kalmthoutse Heide is een grensoverschrijdend natuurgebied van ca. 5000ha. Het bestaat uit een afwisseling van in hoofdzaak naaldbossen, droge en natte heidevegetaties en heidevennen met een grote variatie in voedselrijkdom en zuurtegraad. De grootste venen in het gebied zijn het Stappersven en het Putse Moer aan Belgische zijde en de Groote en Kleine Meer in Nederland. In het Grenspark bevinden zich een aantal oude loofboskernen en de private landgoederen worden vaak gekenmerkt door de aanwezigheid van oude Beuken *Fagus sylvatica*.

Status en trend van Brilduiker in Europa

De Brilduiker heeft een enorm verspreidingsgebied dat zich uitstrekt over het gehele noordelijke halfrond. De wereldpopulatie wordt geschat op 2,5 – 4,6 miljoen vogels waarvan minder dan de helft voorkomt in Europa inclusief Europees Rusland (Wetlands International 2012). De kern van het Europese areaal bevindt zich in Scandinavië met grote populaties in Zweden (72.000-106.000 paren in 2010, Ottoson *et al.* 2012), Noorwegen (10.000-20.000 paren) en vooral Finland (170.000-220.000 paren). De trend van de Europese populatie is stabiel en Brilduiker wordt beschouwd als een soort van 'least concern' door BirdLife International (*factsheet Goldeneye*, website BirdLife International 2012). De broedvogels van Scandinavië overwinteren in belangrijke mate in Noord-West-Europa. Recent werd vastgesteld dat ze steeds noordelijker overwinteren, mogelijk ten gevolge van klimaatverandering (Van Roomen *et al.* 2012).

In het Verenigd Koninkrijk vond een permanente vestiging plaats in 1974. Recent (2005-2009) schommelt de Britse populatie rond 187 broedparen (British Trust for Ornithology 2012). Ook in Denemarken broedt de soort in laag aantal (96-110 paren in 2007, 80 paren in 2008, Nyegaard & Grell 2009). In Duitsland zijn Brilduikers heel wat talrijker met een aaneengesloten verspreidingsgebied in het noordoosten. De totale populatie neemt er nog steeds toe en werd in 2005 geschat op 2.300-3.200 paren (Südbeck *et al.* 2007). De voorbije 20

jaar ontstond ook een kleine populatie in de Lüneburger Heide in Niedersachsen (Hellberg & Heyde 2004). In 2012 vond voor het eerst een (geslaagd) broedgeval plaats in Nordrhein-Westfalen, de meest westelijk gelegen broedplaats in Duitsland (Lauruschkus 2012). In Frankrijk is de soort zeer zeldzaam als broedvogel. Naast geïsoleerde broedgevallen in de Lorraine in 1999, 2001 en 2007 (Hirtz & Hoffman 2007) vond in 2009 een geslaagd broedgeval plaats in Seine-et-Marne (Flamant *et al.* 2010) en in 2012 in de Bourgogne (Rougeron 2012). In het licht van de zuidwestwaartse uitbreiding van broedende Brilduikers in Europa sinds de jaren 1970 kwam het eerste Nederlandse broedgeval in 1985 niet als een verrassing (Hottinga 1985), hoewel er lange tijd twijfel bestond over de al dan niet wilde oorsprong van de populatie (Lensink 1996). Later bleek dat de soort al in 1984 voor het eerst succesvol broedde in het IJsseldal. Hier broedde de soort onafgebroken tussen 1984 en 2002 met maximaal 14 paren in 1992. Nadien nam het aantal af en stabiliseerde rond 8 paren (Voskamp & Driessen 2003). Tijdens de periode van terreinwerk voor de laatste Nederlandse broedvogelatlas (1998-2000) werd de populatie in het IJsseldal opnieuw geschat op 12 paren en voor geheel Nederland op 15-20 paren (Voskamp 2002). De verdere evolutie van de soort in Nederland is onvoldoende gekend, vooral doordat meldingen uit het IJsseldal ontbreken. In de periode 2001-2010 werden nooit meer dan drie waarschijnlijke of zekere broedgevallen gemeld (Boele *et al.* 2012). Ondanks de onzekerheid over de status van de soort in het IJsseldal lijkt de afname reëel.

Brilduikers in het Grenspark De Zoom-Kalmthoutse Heide Eerste broedgeval in 2009

Bij een bezoek aan het Putse Moer op 21 juli 2009 kwam H. Voet plots oog in oog met een vrouwtje Brilduiker dat 5 donsjongen begeleidde. De jongen waren naar schatting al 18 dagen oud. Eerder werd dit ven onregelmatig bezocht, laatst op 17 juni. Die dag lagen twee vrouwtjes samen op de plas, vermoedelijk onvolwassen vogels.

Bij Brilduikers zijn de vrouwtjes pas geslachtsrijp op een leeftijd van twee jaar (Cramp & Simmons 1977). Tot die dag ging de aandacht vooral uit naar het nabijgelegen Stappersven. Hier waren in mei-juni steeds één tot twee mannetjes te vinden en begin juni liep het aantal vogels op tot acht.

Op het Putse Moer groeiden de jongen probleemloos op en aan voedsel bleek geen gebrek. Donsjongen voeden zich uitsluitend met insecten en hun larven (Eriksson 1976). Naast veelvuldig duiken werd soms ook voedselzoeken aan het wateroppervlak (slobberen) waargenomen. Herhaaldelijk is bij grotere jongen (rond vijf weken oud) gezien dat plantenmateriaal naar boven werd gehaald.

Geleidelijk vervaagde en verkleinde de lichte wangstreek en na zes weken was ze bij alle jongen geheel verdwenen. Jonge Brilduikers zijn dan opvallend donker getekend, overwegend asgriuw-bruin. Uiteindelijk kwamen vier jongen groot. Eén jong ging na vijf weken nog verloren. Na zeven weken had het vrouwtje de jongen verlaten en waren ze zelfstandig. Wel bleven de jongen in het begin nog in elkaars nabijheid. Op een leeftijd van acht weken konden de jongen vliegen. Een jong vloog moeizaam een tiental meter over de plas bij een verstoring door twee Reeën *Capreolus capreolus* op een leeftijd van 54 dagen. Cramp & Simmons (1977) vermelden het vliegvaardig worden na 57-66 dagen. Vanaf begin september vertoefden de jongen afwisselend op Stappersven en Putse Moer. Na ca. drie maanden waren de laatste twee uit het gebied verdwenen.

Gezien de late datum waarop de jongen geboren werden, gaat het hier vermoedelijk om een broedgeval van een jong vrouwtje (3de kalenderjaarvogel). Volgens Bauer *et al.* (2005) zijn oudere vogels sneller gepaard en beginnen ze vroeger met leggen dan jonge.

Broedseizoen 2010: een tweede zekere broedgeval

In 2010 broedde opnieuw een paartje Brilduiker met succes op het Putse Moer. Vermoedelijk was daar ook een tweede broedpaar en wellicht een derde op het landgoed De Markgraaf. Een vrouwtje met vijf pulli van ca. vijf dagen werd op het Putse Moer voor het eerst gezien op zeven juni. Eerdere waarnemingen doen vermoeden dat de nestplaats zich bevond in een oud loofbos met veel Beuken ten noorden van het ven. Op drie data (1, 16 en 24 mei) vloog een paar in die richting het bos in. Op 31 mei betrof het enkel een vrouwtje dat eerst een

tijdje gefoerageerd had op het ven. Bij Brilduikers verlaat het mannetje halverwege de broedtijd het vrouwtje (Cramp & Simmons 1977). Ook dat jaar groeiden vier jongen op. Om ongekende reden ontbrak één jong na zeven weken. Het is opmerkelijk dat de sterfte bij de jongen beperkt bleef, want Bauer *et al.* (2005) melden voor de Brilduiker een hoog verlies aan jongen tijdens het opgroeien. Bij de in het Grenspark broedende Kuifeenden *Aythya fuligula* komen tegenwoordig trouwens weinig of geen jongen groot (pers. obs. H. Voet). Het Brilduiker-wijfje bleek erg agressief bij het verdedigen van de jongen. Herhaaldelijk werden onder meer soortgenoten door het rondvliegende vrouwtje van het ven verdreven. Ook wakende mannetjes gedragen zich agressief in het verdedigen van hun territorium. Het vrouwtje bleef ook nu weer lang bij de jongen, tot op een leeftijd van bijna acht weken, korte tijd voordat de jongen vliegvaardig werden.

Na tien weken pendelden de jonge Brilduikers regelmatig naar het Stappersven. Half november, na vier tot vijf maanden, werden ze niet meer in het gebied gezien.

Mogelijk betrof het in beide jaren hetzelfde broedende vrouwtje. In dit verband vermelden Bauer *et al.* (2005) sterke plaatstrouw aan de nestplaats, in het bijzonder na eerdere succesvolle broedpogingen.

Vermoedelijk een tweede broedpaar in 2010 op het Putse Moer

Twee waarnemingen (18 en 29 april) hebben betrekking op een paar dat wegvloog van het ven, nu in de richting van de zuidelijke bospartij. Nadien was dit enkel het geval met een vrouwtje nl. op 18 en 24 mei en op 7 juni. Op laatstgenoemde datum werd tegelijk het vrouwtje met pulli (zie hoger) gezien.

Wellicht een derde broedpaar in 2010 aan de rand van het Grenspark

Waarnemingen van een mogelijk derde broedpaar gebeurden aan een dicht omsloten weideplas op het privaat domein De Markgraaf, met aan de westzijde oud bos en aansluitend bij het Moerven op de Kalmthoutse Heide.

Op 7 mei verbleef hier een mannetje op de plas en twee uur later een voedselzoekend vrouwtje. Op 17 mei vloog het paar van daar weg in de richting van het aanpalende bos en op 31 mei enkel het vrouwtje. Later in het seizoen werden hier geen Brilduikers meer waargenomen.

Brilduiker *Bucephala clangula* vrouwtje met jongen. 22 juli 2009. Putse Moer Kalmthout (A) (Foto: Glenn Vermeersch)

Aanwijzingen voor 2 mogelijke broedparen op het Putse Moer in 2011

Tot ver in april pleisterden op het Putse Moer twee paren (beide vogels adult). Reeds in maart hielden die zich mooi van elkaar gescheiden op. Op vier data in april zijn zes vliegbeurten naar het bos van telkens een paar opgetekend, drie in noordelijke en drie in zuidelijke richting. Op twee data hiervan (22 en 27 april) vond dit telkens plaats in de beide richtingen. Op 22 april kwam in één van beide gevallen eerst een vrouwtje aangevlogen uit noordelijke richting en voegde zich bij een wakend mannetje. In mei en juni werden op het Putse Moer enkel nog mannetjes en jonge vrouwtjes aangetroffen.

Geen broedaanduiding in 2012

Ook in 2012 verbleven twee adulte paren tot eind april op het Putse Moer. In dat jaar werden er geen vluchten vanuit het bos waargenomen.

Brilduiker *Bucephala clangula* 2 mannetjes en 1 vrouwtje, balts. 28 maart 2007. Biezenkuilen Kalmthout (A) (Foto: Glenn Vermeersch)

Broed- en leefgebied van Brilduikers in het Grenspark

Beide geslaagde broedgevallen en, op één na alle vermoedelijke/waarschijnlijke broedparen werden aangetroffen op het private domein Putse Moer, behorend tot het Grenspark De Zoom-Kalmthoutse Heide. Het 20-30ha grote ven wordt in twee gesneden door een voor voertuigen berijdbare dijk. Een kleiner westelijk deel is kunstmatig ingericht, met onder meer uitgebreide aanplant van Rhododendron in de oeverzone. Bovendien werd de natuurlijke venoever enkele jaren geleden rechtgetrokken en verstevigd.

Enkel het oostelijk deel dat valt onder het beheer van het Agentschap voor Natuur en Bos, behield grotendeels het oorspronkelijke uitzicht en karakter van een oligotroof heideven.

De plas is eerder ondiep, gemiddeld 1-1,5 m en ligt open, zonder drijvende of emergerende waterplanten, met dominantie van Pijpenstrootje *Molinea caerulea* en lokaal Pitrus *Juncus effusus* aan de oevers. Het ven is omgeven door gevarieerd, deels oud bos, met een ruim aanbod aan natuurlijke holtten, onder meer van Zwarte Specht *Dryocopus martius*. Dergelijke hollen worden elders in Europa graag door Brilduikers gebruikt als broedplaats (Bauer *et al.* 2005). Aan de oostkant gaat het ven over in een open heidegebied.

De waterpartij is doorheen de jaren fel verarmd wat broedende watervogels betreft. In de periode 2009-2012 kwamen de volgende soorten tot broeden: Wilde Eend *Anas platyrhynchos* (deels de gedomesticeerde vorm), Dodaars *Tachybaptus ruficollis* (3-4 paren), Wintertaling *Anas crecca* (1-2 paren), Kuifeend *Aythya fuligula* (onregelmatig 1-2 paren), Waterhoen *Gallinula chloropus* en Meerkoet *Fulica atra* (1-2 paren).

Hoewel er voorlopig geen broedgevallen werden opgetekend is ook het Stappersven van groot belang voor de Brilduiker in het Grenspark. In oppervlakte is dit het grootste ven, gelegen aan de oostzijde van het Grenspark. Samen met Nolse Duinen, Nolse ven en omliggend bosgebied (ruim 360ha) werd het in 2010 door Natuurpunt aangekocht. Na de ontdekking van het eerste zekere broedgeval op het Putse Moer werden aan de randen van het Stappersven in het najaar van 2009 meerdere nestkasten voor Brilduiker opgehangen. Ook elders in het Belgische deel van het Grenspark werden enkele van dergelijke kasten voorzien (Biezenkuilen, De Nol).

Hoewel Brilduikers hier tegenwoordig bijna het hele jaar door te vinden zijn, werden nog geen afdoende aanwijzingen voor een broedgeval verkregen en bleven de nestkasten tot nog toe onbenut.

Ten slotte lijkt ook de Grootte Meer, in het Nederlandse deel van het Grenspark, bijzonder geschikt als broedbiotoop voor de Brilduiker. Dit grote heideven heeft echter te lijden onder waterwinning en staat vaak grotendeels droog. In de toekomst is het op een voldoende hoog niveau houden van het waterpeil van de Grootte Meer één van de prioriteiten van de beheerders (Natuurmonumenten) aan Nederlandse zijde van het gebied.

Brilduikers nu bijna het hele jaar door in het Grenspark

Rond het midden van de vorige eeuw was de Brilduiker nog een onregelmatige gast op de heidevennen. Nadat eerst de aantallen overwinteraars toenamen zijn vanaf 1982 bijna jaarlijks overzomende vogels waargenomen.

Tegenwoordig verblijven nagenoeg het hele jaar Brilduikers in het Grenspark, het talrijkst in februari-maart. In die periode liep in 2012 op het Putse Moer het aantal vogels op tot 25, waarvan tot 14 ex. in groep baltsten.

Meestal zijn volwassen mannetjes in overmaat (tot 50 % of meer) aanwezig. Bij de vrouwtjes zijn jonge vogels, in hun tweede kalenderjaar, dikwijls in de meerderheid. Zo werden op 10 maart 2012 tien jonge tegenover slechts drie volwassen vrouwtjes waargenomen. Jonge mannetjes in hun tweede kalenderjaar worden daarentegen weinig gezien en het is de vraag waar die zich intussen ophouden.

Jonge vrouwtjes gaan pas vanaf het derde kalenderjaar tot broeden over (Cramp & Simmons 1977). Toch nemen ze al deel aan het groepsbaltsen en meerdere vormen een tijdje een paar met een volwassen mannetje. De meeste immature vogels blijven echter bij elkaar in kleine groepjes (5 tot 7 ongepaarde vogels) tot ver in het broedseizoen. Ook bij de jonge vogels werden al herhaaldelijk vliegbeurten naar het aangrenzende bos waargenomen, mogelijk verkenningsvluchten voor geschikte nestgelegenheid.

Toekomstperspectief

De vastgestelde broedgevallen in Vlaanderen passen in een toenemende reeks van verspreide broedgevallen en al dan niet tijdelijke populaties aan de zuidelijke rand van het Europese areaal. Populaties aan de rand van het verspreidingsgebied zijn echter meestal onderhevig aan grote schommelingen, zoals ook blijkt uit de evolutie in Nederland. De laatste vijf jaar overzomeren telkens vijf tot tien Brilduikers op het Stappersven en brengen er slagpenrui door, waardoor ze drie tot vier weken niet kunnen vliegen. Dit is een hoogst uitzonderlijk gebeuren in een heidegebied. Ook Brilduikers in hun tweede kalenderjaar sluiten hierbij aan voor een eerste complete rui naar prachtkleed. Het verblijf en het gedrag van zowel jonge als adulte Brilduikers in het Grenspark gedurende het hele broedseizoen, biedt hoop voor een mogelijk langdurige vestiging als broedvogel.

Dankwoord

Dit artikel kon mede tot stand komen door de uitgebreide hulp van Paul Maes bij het opzoeken van recente literatuurgegevens. Dank aan Marieke Berkvens, Anny Anselin en Koen Leysen voor het kritisch nalezen van het manuscript.

Herman Voet, *Verbiststraat 36, B-2920 Kalmthout, herman.voet@skynet.be*
Glenn Vermeersch, *INBO-Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Kliniekstraat 25, B-1070 Brussel*

Referenties

- Bauer H.-G., E. Bezzel & W. Fiedler (red.) 2005. *Das Kompendium der Vögel Mitteleuropas: Alles über Biologie, Gefährdung und Schutz. Band 1: Nonpasseriformes – Nichtsperlingsvögel*, Aula-Verlag Wiebelsheim, Wiesbaden.
- Boele A., J. Van Bruggen, A.J. Van Dijk, F. Hustings, J.W. Vergeer, L. Ballering & C.L. Plate 2012. *Broedvogels in Nederland in 2010. SOVON-rapport 2012/01*. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Cramp S. & K.E.L. Simmons 1977. *The Birds of the Western Palearctic Volume I*. Oxford University Press, Oxford, New York, 722 p.
- Eriksson M. O. G. 1976. Food and feeding habits of downy Goldeneye *Bucephala clangula* (L.) ducklings. *Ornis Scandinavica* 7: 159-169
- Flamant N., J.-P. Sibley & E. Martin 2010. Première reproduction du Garrot à oeil d'or *Bucephala clangula* en Île-de-France. *Alauda* 78 (1): 41-47.
- Hellberg T. & L. V. D. Heyde 2004. Das Brutvorkommen der Schellente *Bucephala clangula* im Naturraum Lüneburger Heide. *Vogelkd. Ber. Niedersachs.* 36: 111-120
- Hirtz M. & N. Hoffmann 2007. Nouveau cas de nidification du Garrot à oeil d'or *Bucephala clangula* en Lorraine. *Ornithos* 14 (5): 322-323.
- Hottinga A. 1985. Broedgeval van een Brilduiker ten zuiden van Veessen (prov. Gelderland). *Het Vogeljaar* 33 (6): 296.
- Lauruschkus H. 2012. Erster Brutnachweis der Schellente *Bucephala clangula* in Nordrhein-Westfalen. *Charadrius* 48 (3-4): 200-201.
- Lensink R. 1996. De opkomst van exoten in de Nederlandse avifauna: verleden, heden en toekomst. *Limosa* 69: 103-130.
- Nyegaard T. & M.B. Grell (red.) 2009. *Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2008*. Dansk Ornitologisk Forening.
- Ottosson U, R. Ottvall, J. Elmberg, M. Green, R. Gustafsson, F. Haas, N. Holmqvist, A. Lindström, L. Nilsson, M. Svensson, S. Svensson & M. Tjernberg 2012. *Fåglarna i Sverige - antal och förekomst*. SOF, Halmstad.
- Rougeron A. 2012. Un couple de Garrot à oeil d'or *Bucephala clangula* s'est reproduit au grand étang de Satenay. *Le Tiercelet* 21: 14-16.
- Südbeck P., H.-G. Bauer, M. Boschert, P. Boye. & W. Knief 2007. The red list of breeding birds of Germany, 4th edition, 30 november 2007. *Ber. Vogelschutz* 44: 23-81.
- Teixeira R.M. 2007. Brilduiker *Bucephala clangula*. p. 206 in: Samenwerkingsverband Westbrabantse Vogelwerkgroepen. Atlas van de West-Brabantse broedvogels. NPN media, Breda.
- Van Roomen M., M. Hornman, S. Flink, T. Langendoen, E. Van Winden, S. Nagy & C. Van Turnhout 2012. *Flyway-trends for waterbird species important in Lakes IJsselmeer and Markermeer. Sovon-rapport 2012/22*. Sovon Dutch centre for field ornithology, Nijmegen – the Netherlands.
- Voskamp P. 2002. Brilduiker *Bucephala clangula*. pp. 144-145 in: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002, *Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Voskamp P. & J. Driessen 2003. De Brilduiker *Bucephala clangula* als broedvogel in Nederland: populatieontwikkeling en habitatgebruik. *Limosa* 76: 59-68.

Webreferenties

- BirdLife International 2012. Factsheet Goldeneye (*Bucephala clangula*): <http://www.birdlife.org/datazone/speciesfactsheet.php?id=494>
- British Trust for Ornithology (BTO) 2012. Factsheet Goldeneye (*Bucephala clangula*): <http://blx1.bto.org/birdfacts/results/bob2180.htm>
- Wetlands International 2012. Factsheet Goldeneye (*Bucephala clangula*): <http://wpe.wetlands.org/view/2386>

Samenvatting – Abstract - Résumé

Dit artikel beschrijft de eerste zekere broedgevallen van Brilduiker *Bucephala clangula* in België. Zowel in 2009 als in 2010 werd een wijfje met vijf pulli waargenomen in het Belgische deel van het Grenspark De Zoom-Kalmthoutse Heide. In beide gevallen kwamen vier jongen groot. Een exacte broedlocatie werd niet ontdekt, maar vermoedelijk wordt gebruik gemaakt van de talloze holen van Zwarte Specht *Dryocopus martius*, die algemeen voorkomt in bossen grenzend aan de heidevelden. Nadat in 1982 een eerste overzomerende Brilduiker werd vastgesteld, nam het aantal overzomeraars in het gebied gestaag toe, vooral vanaf de eeuwwisseling. Naast de twee zekere broedgevallen werden in 2010 en 2011 telkens twee mogelijke broedparen waargenomen.

De recente broedgevallen passen in een langzame zuidwestwaartse uitbreiding van Brilduikers in Europa sinds de jaren 1970. Populaties aan de rand van het verspreidingsareaal zijn echter meestal onderhevig aan grote schommelingen, zoals ook blijkt uit de negatieve trend van de soort in Nederland. Sinds 2008 overzomeren telkens vijf tot tien Brilduikers in de Kalmthoutse Heide, waaronder ook jonge Brilduikers in hun tweede kalenderjaar. Het verblijf en het gedrag van zowel jonge als adulte Brilduikers gedurende het hele broedseizoen, biedt hoop voor een vestiging als jaarlijkse broedvogel.

New breeding bird for Belgium: Goldeneye in Grenspark De Zoom-Kalmthoutse Heide

This article describes the first confirmed breeding records of Goldeneye Bucephala clangula in Belgium. A female with downy young was observed at the same location (Grenspark De Zoom Kalmthoutse Heide in the Antwerp province in northern Belgium) in both 2009 and 2010. The nest hole was not found but we presume that the birds use old nest cavities of Black woodpeckers Dryocopus martius which is common in the surrounding woodlands. Goldeneyes are regular winter visitors in Belgium. Summering birds were observed at the breeding site since 1982 and increasingly so since 2000. In both 2010 and 2011 two possible extra breeding pairs were observed at the same location as well. These breeding records fit well in the southwesterly expansion of the species since the 1970's. However, small populations at the edge of the breeding range often show large fluctuations leading to local extinction as observed in the small Dutch Goldeneye population. Since 2008, an increasing number of both adults and second year Goldeneyes are observed summering on a large heathland fen within Grenspark De Zoom-Kalmthoutse Heide. We believe that these long-staying birds could possibly further establish a local breeding population.

Nouvel oiseau nicheur pour la Belgique: le Garrot à œil d'or dans le parc naturel transfrontalier «De Zoom-Kalmthoutse Heide»

Cet article décrit les premiers cas de reproduction certains du Garrot à œil d'or Bucephala clangula en Belgique. En 2009 et en 2010, une femelle avec 5 pulli a été aperçue dans la partie belge du parc transfrontalier «De Zoom-Kalmthoutse Heide». Dans les deux cas, 4 jeunes ont été élevés. Un lieu de reproduction exact n'a pas été découvert, mais il a probablement été fait usage des nombreuses cavités du Pic noir Dryocopus martius qui se reproduit communément dans les forêts adjacentes aux landes. Après une première observation estivale en 1982 d'un Garrot à œil d'or, le nombre d'individus y passant l'été a augmenté sans cesse, surtout à partir de la fin du siècle. Outre les deux cas de reproduction certains, 2 autres couples reproducteurs potentiels ont été observés en 2010 et 2011. Ces cas de reproduction récents s'intègrent dans une lente expansion des Garrots à œil d'or en Europe depuis les années 1970. Les populations au bord de l'aire de répartition sont cependant généralement soumises à des fluctuations sensibles comme l'indique la tendance négative de l'espèce aux Pays-Bas. Depuis 2008, 5 à 10 Garrots à œil d'or passent l'été dans la Kalmthoutse Heide, y compris des jeunes dans leur deuxième année. Le séjour et le comportement des adultes et des jeunes Garrots à œil d'or dans la région, tout au long de la saison de reproduction, permettent d'envisager un établissement de cette espèce en tant que nicheur annuel.